

Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
Odbor Parlamentný inštitút

Edícia: Informácie

2/2022

Záznam z diskusie „Potrebuje Slovensko zmenu volebného systému?“

Vypracoval: Peter Plenta, PhD., Odbor Parlamentný inštitút

Schválila: PhDr. Natália Petranská Rolková, PhD.,
riaditeľka Odboru Parlamentný inštitút

**Bratislava
máj 2022**

Anotácia:

Materiál prináša prehľad
kľúčových bodov,
argumentov a názorov,
ktoré odznali počas
diskusie týkajúcej sa
úpravy volebného
systému

Kľúčové slová:

parlamentné voľby,
volebný systém, volebné
obvody, preferenčné
hlasovanie

Postavenie Odboru Parlamentný inštitút definuje § 144 zákona NR SR č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, podľa ktorého Parlamentný inštitút plní informačné, vzdelávacie a dokumentačné úlohy súvisiace s činnosťou NR SR a jej poslancov. Súčasťou odboru je aj Oddelenie Parlamentná knižnica a Oddelenie Parlamentný archív.

V rámci informačnej činnosti Odbor Parlamentný inštitút vydáva spravidla tieto informačno-analytické materiály:

V oblasti vzdelávania Odbor Parlamentný inštitút zastrešuje úvodné inštruktážne semináre najmä pre novozvolených poslancov, účasť Kancelárie NR SR na parlamentnej rozvojovej spolupráci určenej pre zahraničné parlamenty, stážový program pre študentov vysokých škôl, ako aj ďalšiu vzdelávaciu, prednáškovú a publikačnú činnosť.

Materiál slúži výlučne pre poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a zamestnancov Kancelárie NR SR a nemôže v plnej miere nahrádzať právne alebo iné odborné poradenstvo v danej oblasti. Údaje, použité v materiáli, sú aktuálne k dátumu jeho zverejnenia. Zverejňovanie materiálu je možné iba so súhlasom Odboru Parlamentný inštitút a autorov. Materiál neprešiel jazykovou úpravou.

Potrebuje Slovensko zmenu volebného systému?

Anotácia:

Predložený materiál prináša prehľad kľúčových bodov, argumentov a názorov, ktoré odznali počas diskusie týkajúcej sa úpravy volebného systému. Venuje sa témam ako sú počet volebných obvodov, preferenčné hlasovanie, volebná klauzula, ústavno-právnym otázkam či porovnaniu s volebným systémom v Českej republike.

Kľúčové slová:

parlamentné voľby, volebný systém, volebné obvody, preferenčné hlasovanie, diskusia

Does Slovakia need a change in its electoral system?

Annotation:

The study provides an overview of the key points, arguments and views expressed during the discussion on the adjustment of the electoral system. It deals with topics such as the number of constituencies, preferential voting, electoral threshold, constitutional and legal issues, and comparison with the electoral system in the Czech Republic.

Keywords:

parliamentary elections, electoral system, constituencies, preferential voting, discussion

Obsah

Obsah	4
Úvod	5
1. okruh otázok a komentárov – potrebuje Slovensko zmenu volebného systému? Má byť touto prípadnou zmenou zvýšenie počtu volebných obvodov?	7
2. okruh otázok a komentárov – regionalizácia politiky, zastúpenie menších a etnických strán, zmiešaný volebný systém.	9
3. okruh otázok a komentárov – ako zabezpečiť prenos vôle voličov, prepád voličských hlasov, výška volebnej klauzuly, český model, fungovanie politických strán	11
4. okruh otázok a komentárov a záverečné odporúčanie k úprave volebného systému – prechod z regionálnej do celoslovenskej politiky, kandidatúra nezávislých kandidátov a odborníkov, zastúpenie ľudí s podobným názorom, ako má volič.....	13

Úvod

Zhrnutie diskusie *Potrebuje Slovensko zmenu volebného systému?*

Diskusiu zorganizoval Parlamentný inštitút Kancelárie Národnej rady Slovenskej republiky 3. mája 2022. Na diskusii konanej pod záštitou predsedu Ústavnoprávneho výboru NR SR JUDr. Milana Vetráka, PhD. sa zúčastnili štyria hostia:

- **doc. JUDr. Marek Domin, PhD.** z katedry ústavného práva Právnickej fakulty Univerzity Komenského;
- **Pavol Hardoš, PhD.** z ústavu európskych štúdií a medzinárodných vzťahov Fakulty sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského;
- **PhDr. Michal Kaliňák, PhD.,** ústredný riaditeľ kancelárie Združenia miest a obcí Slovenska;
- **doc. Peter Spáč, PhD.** z medzinárodného politologického ústavu Fakulty sociálnych štúdií Masarykovej univerzity v Brne.

Diskusia o zmene volebného systému či zvýšení počtu volebných obvodov patrí k opakujúcim sa témam slovenskej politiky. Súčasný volebný systém s jedným volebným obvodom má viacero nedostatkov, no systém má aj nesporné výhody. Diskusiu s odborníkmi zorganizoval Parlamentný inštitút aj preto, že viacero politických strán a poslancov predstavilo návrhy týkajúce sa úprav volebného systému napríklad pokiaľ ide o počet volebných obvodov, úpravu preferenčného hlasovania, ale aj technické úpravy.

Materiál prináša prehľad názorov diskutujúcich na túto problematiku, ich hlavné argumenty a reakcie na otázky a komentáre z obecnstva. Prezentované názory tak nevyjadrujú názory Parlamentného inštitútu alebo Kancelárie NR SR. Nejde o doslovný prepis, ale skôr o zhrnutie a parafrázovanie hlavných argumentov týkajúcich sa volebného systému. Kompletný zvukovo-obrazový záznam z podujatia je dostupný na intranete Kancelárie NR SR na nasledujúcom odkaze:

file://nrsr.sk/KNRSR/Shares/Skolenia/Videa/3.5.2022_VideozaznamZdiskusiePIkZmeneVolebnehoSystemu.mp4

Z úvodných slov predsedu Ústavnoprávneho výboru NR SR JUDr. Milana Vetráka, PhD.

Zmeny či zásahy do volebného systému treba riešiť veľmi citlivo. Keď na Slovensku hovoríme o zmene volebného systému, musíme si položiť základnú otázku – potrebuje Slovensko zmenu volebného systému? Táto otázka rezonuje v spoločnosti desaťročia. Prípadné navýšenie počtu volebných obvodov bude mať výrazné politické a spoločenské dosahy a môže znamenať zásadnú zmenu politického systému Slovenska i zmenu vo vnútri samotných politických strán a hnutí. Výzvou budú nielen nasledujúce voľby v roku 2022 kvôli spojeniu regionálnych a komunálnych volieb či kvôli zavádzaniu elektronického registra voličov. Výzvou budú tiež voľby v roku 2024 – v priebehu pár mesiacov sa totiž uskutočnia parlamentné, prezidentské aj európske voľby.

Právo voliť a byť volením musí byť dostupné aj znevýhodneným osobám v dôsledku vysokého veku, pobytu v nemocnici či nepriaznivého zdravotného stavu. Vtedy majú mať voliči aspoň možnosť využiť prenosnú volebnú urnu. Toto právo musí byť dostupné, aj keď je zdravie poškodené len dočasne, napríklad v dôsledku nakazení Covidom-19. Je dôležité, aby každý, kto chce, mohol voliť. Nielen ten, kto je na Slovensku, ale napríklad aj ten, kto sa práve nachádza v zahraničí. (...)

Počas diskusie vystúpili so svojimi komentármi a otázkami aj poslanci NR SR:

PhDr. György Gyimesi, PhD., RNDr. Mgr. Ján Szóllós, CSc., Ing. Miroslav Kollár,
Ing. arch. Zita Pleštinská, Mgr. et Mgr. Anna Andrejiová a Ing. Martin Fecko.

Najdôležitejšie body z diskusie

- ❖ Je dôležité určiť, čo by malo byť **cieľom** prípadnej úpravy volebného systému a na základe tohto cieľa potom upraviť volebné pravidlá
- ❖ Zmena volebného systému pravdepodobne **nevyrieši viaceré problémy** slovenského politického systému, napríklad vnútorné fungovanie a organizáciu politických strán
- ❖ Posilnenie **preferenčného hlasovania** môže zvýšiť vplyv voličov na personálne zloženie parlamentu či zvýšiť jeho legitimitu, zároveň ale môže oslabiť politické strany ako organizácie
- ❖ Pomerný volebný systém vytvára najbezpečnejšie prostredie pre **prežitie demokracie**. Aj na tento aspekt treba myslieť pri zvažovaní zmiešaného volebného systému.

1. okruh otázok a komentárov – potrebuje Slovensko zmenu volebného systému? Má byť touto prípadnou zmenou zvýšenie počtu volebných obvodov?

Michal Kaliňák

Skôr ako diskusiu či potrebuje Slovensko zmenu volebného systému, by sme mali hľadať odpoveď na otázku, **prečo** Slovensko potrebuje zmenu volebného systému. Odpoveďou je, že politický systém na Slovensku skorodoval. V parlamente sedí viac ako 70 poslancov, ktorí získali menej ako 5 000 preferenčných krúžkov, z nich 49 malo dokonca menej ako 3 000 krúžkov. Politické strany tiež nefungujú, ako by mali. Ak sa pozrieme na stanovky politických strán, musíme skonštatovať, že strany nežijú vnútrostranícku demokraciu. Dnes nenájdeme v parlamente politickú stranu, kde by si okresného predsedu volili okresní členovia ani stranu, kde by si krajského predsedu volili krajskí členovia. Funkcionárov vyberá predseda strany alebo predsedníctvo.

Politické strany na proces decentralizácie (prenos moci a zodpovednosti na samosprávu) nezareagovali, pretože im chýbajú funkčné politické štruktúry. To poznajú starostovia či primátori, keď strany zháňajú členov do okrskových komisií na sociálnych sieťach. Jednou z úloh miestnych štruktúr strán je aj participovať na miestnom živote, ukážte mi obec kde to tak funguje. Nám ako voličom sa nemôže stať nič lepšie, ako si reálne voliť ľudí, ktorých poznáme a podporiť tak profesionalizáciu politiky. Ja, ako náročný volič chcem, aby som si mohol voliť kandidáta, ktorého reálne poznám. Toho, s kým spájam svoje očakávania, že bude riešiť problémy, ktoré ako volič reálne musím riešiť.

Pavol Hardoš

Nepotrebuje zmenu systému, súčasný systém funguje, robí to, čo robiť má, spĺňa demokratické normy. Správnou otázkou je, či **chceme** zmenu volebného systému, a to je politická otázka. Problém vidím najmä v aktuálnom nastavení debaty – chceme meniť systém, zákon alebo obvody? Zmenou volebného systému chcú viacerí riešiť úplne iné problémy, ako sú napríklad problémy „(ne)demokratickosti“ politických strán alebo subjektívneho pocitu, že nie je koho voliť. Volebný systém však nemá riešiť estetické preferencie, ako majú vyzeráť politické strany, volebný systém. Ani nerieši, či sa nám páčia kandidáti, ktorí kandidujú. Môžeme však diskutovať, ako ho nastaviť tak, aby spĺňal aj ďalšie kritériá – nielen prepočet hlasov na mandáty.

Jednou z kľúčových noriem, ktoré musí spĺňať, je rovnosť hlasov občanov. V tom má pomerný volebný systém s jedným obvodom najväčšiu výhodu, najviac zabezpečuje pomernosť hlasov pri prepočte na pomernosť mandátov. Občania si môžu byť istí, že ich hlas bude v parlamente primerane reprezentovaný. Snahu o viac volebných obvodov vnímam ako regionálne kvóty. Otázkou však zostáva, prečo máme preferovať práve regionálne kvóty. V čom vidím riziko

viacerých obvodov? Odhliadnuc od toho, že volebný systém nedokáže riešiť to, ako fungujú politické strany, na to slúži zákon o politických stranách. Systém s viacerými obvodmi posilní dojem, že poslanci NR SR sú zástupcami regionálnych záujmov. V podstate by to formalizovalo poslancov ako „bojovníkov“ za regionálne záujmy, čo by uľahčilo život regionálnym „zemepánom“ a regionálnym lobistickým skupinám, ktoré by mali ľahší prístup k lobovaniu a k politickým funkciám. Toto by bol reálny dopad zvýšenia počtu volebných obvodov, tak reálne funguje slovenská politika.

Peter Spáč

Pre niektorých voličov môže byť dôležité, kto ich teritoriálne reprezentuje. Pre iných to dôležité byť nemusí. Výskumy ukazujú, že pre ľudí z „centra“ (na Slovensku Bratislava a v širšom zmysle západné Slovensko) to nie je až také dôležité, no ľudia z „periférie“ môžu pociťovať, že nemajú zastúpenie niekoho z ich okresu alebo kraja a to ich môže od parlamentu a politiky vzdďaľovať. To je protiargumentom proti spomínanému posilneniu regionálnych záujmov a „klík“. Volebný systém bude vždy kompromisom, nemôžeme mať dokonalé strany, dokonalých kandidátov či perfektných voličov.

Spojiť výhody systému s jedným obvodom a systému s viacerými obvodmi je možné, dokonca som to spočítal.¹ Je to jednoduchá úprava. Ide o to, že keď sa hovorí o viacerých obvodoch, ako protiargument sa uvádza, že malé obvody poškodzujú menšie strany, lebo prepočet na mandáty zvýhodní veľké (úspešnejšie) strany. Je však možné mať viac volebných obvodov bez toho, aby sme menším stranám ublížili, aby prišli v menších obvodoch o nejaký mandát. Parlament sa dá takto „zregionalizovať“, je to technicky pomerne jednoduché riešenie. Samozrejme, musíme si povedať, čo od zmeny volebného systému chceme, a potom môžeme uvažovať, či ten systém zmeniť. Pri akejkoľvek zmene nebudú všetci spokojní, tiež nečakajme od zmeny volebného systému zázraky.

Marek Domin

Zmena pre samotnú zmenu nie je účelná. Z hľadiska ústavnoprávných aspektov máme výhodu pred Českou republikou, nakoľko nemáme tak prísne nastavené ústavné obmedzenia. Česká ústava pri voľbách do Poslaneckej snemovne stanovuje požiadavku, že volebný systém musí reflektovať zásadu pomerného zastúpenia. Z hľadiska slovenskej ústavy volebný systém musí rešpektovať najmä rovnosť volebného práva.

---

¹ Peter Spáč píše o tejto idei podrobnejšie napríklad v knihe *Priama a zastupiteľská demokracia na Slovensku. Volebné reformy a referendá po roku 1989* (dostupná online: https://www.researchgate.net/publication/290946514_Priama_a_zastupitelska_demokracia_na_Slovensku_Volebne_reformy_a_referenda_po_roku_1989) a v štúdiu *Municipalizácia, volebný systém a možnosti participácie v miestnej samospráve na Slovensku*, od strany 36 (dostupné online: https://samosprava.institute.sk/sites/default/files/studie/studia_spac-sloboda_2014.pdf).

2. okruh otázok a komentárov – regionalizácia politiky, zastúpenie menších a etnických strán, zmiešaný volebný systém.

Pavol Hardoš

Otázka, aký charakter majú mať voľby, je z môjho pohľadu jasná. Občania Slovenskej republiky volia svojich zástupcov, sme jedna komunita občanov, čiže parlament má odrážať toto občianstvo. Môžeme hovoriť aj o tom, že jeden z aspektov, hoci nie kľúčový, je aj regionálny. Ten však považujem za anachronizmus. V politike je dominantný ideologický aspekt, politické strany súťažia na základe ich predstáv o tom, ako riadiť štát.

Súhlasím, že je nespravodlivé, že existujú významné, politicky aktívne menšiny, ktoré nemajú zastúpenia v parlamente. Riešením však nie je prechod na regionálny volebný systém, ale skôr diskusia, či neznížiť volebnú klauzulu alebo kopírovať holandský systém, kde de facto nemajú volebnú klauzulu a na zvolenie stačí 0,67 % hlasov. Riešením môžu byť aj menšinové kvóty alebo vyhradené mandáty (pre zástupcov menšín). To by si však pravdepodobne vyžadovalo aj zmenu ústavy.

Michal Kaliňák

Nesúhlasím s názorom, že viac obvodov posilní miestne kliky. Potom sa môžem opýtať, či ideme posilniť a udržiavať národné kliky, aby sme neposilnili miestne kliky? Ako je možné, že desiatky poslancov majú len 200 – 300 (preferenčných) hlasov? Kežmarok je príklad slovenského start-upu – mesto má až päť poslancov. Ako je to možné? Ako volič sa len dodatočne dozviem, kto reprezentuje môj hlas pre stranu. Politické strany majú volebné programy, no koľko ľudí ich číta? Prestaňme hovoriť o poučkách, ktoré v praxi nevieme ani zmerať, ani vyhodnotiť.

Volebný systém je funkčný, nikto nespochybňuje výsledky volieb. Debata je o tom, že systém môže a má byť lepší. Preto sme prišli s riešením, aby počet volebných obvodov zodpovedal počtu samosprávnych krajov. Vieme, že osem samosprávnych krajov nedokáže akumulovať dostatočnú ekonomickú silu na plnenie svojich funkcií. A 15 či 16 krajov/prirodzených regiónov by nás zabilo. Preto sme prišli s návrhom² na zrozumiteľný a transparentný systém a na vytvorenie tlaku na skutočné fungovanie politických strán. Ja celý čas nehovorím o zmene volebného zákona, hovorím, že ideme meniť volebné pravidlá, od nich sa odvíja volebný zákon, aj zákon o politických stranách. Má význam úprava preferenčného hlasovania? Poznáte stranu, ktorá naozaj umožnila individuálnu kampaň kandidátov? Takýchto strán je málo. Skôr som potom za kompromis v podobe kombinovaného systému.

---

² Ide o petíciu ZMOŠu za zvýšenie počtu volebných obvodov. Viac informácií je dostupných online: <https://www.zmos.sk/peticia.html>.

Peter Spáč

Zmiešané systémy znejú veľmi príťažlivo, existuje predstava, že z každého si vezmeme to lepšie. Avšak v štátoch, kde ich reálne majú, vyšlo najavo, že skôr skombinovali to horšie z oboch systémov. O pár rokov ho museli zmeniť, pretože sa ukázala jeho nefunkčnosť. Príkladom môže byť Taliansko. Vraj keď by sme polovicu parlamentu volili v 1-mandátových obvodoch, tak systém priblížime ľuďom – pri tejto myšlienke sa zabúda na fakt, že týmto v podstate zmaríme šance menších strán, lebo nedokážu v týchto obvodoch zvíťaziť. Ak máme na Slovensku 5 – 7 politických strán s preferenciami okolo 6 – 7 %, tak tie v takomto systéme „odpálime“. V jednej časti volieb budú stratené a ich hlasy kompletne prepadnú. Nedá sa teda dosiahnuť všetko. Nemôžeme mať férový systém a zároveň nemôže mať volič plnú moc nad zložením poslaneckého klubu. Jednoducho, niekde sa musí ubrať, nie je možné úpravou volebného systému dosiahnuť nejaký zázrak.

Marek Domin

Debata o zvýšení počtu volebných obvodov má miesto. Sú však aj ďalšie otázky, ktoré nemáme prehliadať, keď sa bavíme o volebnom systéme. Jednou z nich je to, ako umožniť reálne hlasovať každému, kto chce, aby sme nemali všeobecné volebné právo len na papieri. Nie som silným prívržencom zvyšovania počtu volebných obvodov, hoci vidím určité výhody. Primárne by som riešil možnosť uplatniť si volebné právo – či už je človek v zahraničí, alebo má nejakú prekážku, ktorá mu bráni toto právo uplatniť, napríklad formou alternatívneho či dištančného hlasovania. To sú podľa mňa z ústavnoprávneho hľadiska aktuálnejšie otázky.

Ak je cieľom, aby bol parlament reprezentatívnejší s ohľadom na zástupcov regiónov, tak väčší počet volebných obvodov na to môže vytvoriť predpoklad. Nie je to však záruka a boli by nevyhnutné aj ďalšie úpravy. Napríklad v daných obvodoch (podľa súčasnej legislatívy) môžu kandidovať aj tí, čo tam reálne nežijú a teda nie sú spätí s týmto regiónom. S tým súvisia ďalšie otázky ako dosiahnuť daný cieľ. Úprava preferenčného hlasovania by mohla byť jednou z ciest. Pri jednom obvode má volič obmedzený dosah na personálne zloženie parlamentu, keďže zo 150-člennej kandidátnej listiny väčšinu kandidátov nepozná. Pri viacerých volebných obvodoch a zachovaní štyroch preferenčných hlasov by sa ich váha výraznejšie zvýšila. Prípadne možno uvažovať o odstránení bariér na uplatnenie preferenčného hlasu, napríklad potrebu prekročiť hranicu 3 % z hlasov pre stranu, aby sa preferenčné hlasovanie bralo do úvahy.

3. okruh otázok a komentárov – ako zabezpečiť prenos vôle voličov, prepád voličských hlasov, výška volebnej klauzuly, český model, fungovanie politických strán

Peter Spáč

V českom modeli so 14 rozdielne veľkými volebnými obvody platí, že čím je menší volebný obvod, tým sú voliči silnejší v preferenčnom hlasovaní, a tým viac dokážu pretlačiť vyššie postavených kandidátov. Rovnako sú však v týchto menších obvodoch zvýhodnené väčšie strany z hľadiska počtu mandátov. V nich malé strany nemajú šancu. Tu si ale treba vybrať, buď posilníme rovnosť, alebo naopak silu voličov, nedá sa skombinovať jedno aj druhé. Senát sa volí väčšinou v 81 obvodoch, ich hranice sú však dosť umelé. Mali by pôsobiť ako teritoriálna protiváha dolnej komory. Problém je v tom, že senát je veľmi slabý, s výnimkou ústavných zákonov nemá možnosť zvrátiť bežný zákon, ak ho poslanecká snemovňa chce presadiť. Čiže ani tento model nedáva prvku geografie plnú moc. Dolná komora je oveľa silnejšia.

Úspech strany *Starostové a nezávislí* spočíval v tom, že poskladali skupinu populárnych starostov a primátorov. No terajší úspech je založený na spolupráci s Českou pirátskou stranou, ktorá si neuvedomila, ako funguje preferenčné hlasovanie. Nepochopila, že keď (v preferenčnom hlasovaní) postavíte priemerne známych kandidátov proti veľmi známym lokálnym osobnostiam, tak kompletne prehráte. Piráti zaistili koalícii možno polovicu hlasov a majú len 3 – 4 poslancov.

Pavol Hardoš

Ak hovoríme o posilnení preferenčných hlasov, musíme povedať aj to „ale“, ktoré spočíva v tom, že politické strany na Slovensku sú extrémne slabo inštitucionalizované. Posilnenie preferenčných hlasov znamená ešte väčšie oslabenie strán ako inštitúcií či organizácií, smerom k čoraz väčšej personalizácii či individualizácii politiky. Bude to jednoducho viac celebrity a kandidáti sa budú viac „hecovať“ na sociálnych sieťach. To sťažuje politickú prácu, keď strana, ktorá reprezentuje program, chce vládnuť a svoj program realizovať. Ak sa politické strany považujú za nevyhnutnosť demokracie, tak ich oslabenie preferenčným hlasovaním je riskantné.

Ak sú regióny či regionálne záujmy natoľko dôležité, ako sa spomína v diskusii, tak by som očakával, že to politická scéna nejakým spôsobom odzrkadlí. Politické strany, ktoré vsadia na regionálne osobnosti, by mali z toho voličsky ťažiť. Niektorým stranám sa to darí, niektorým menej. Už dnes politické strany, ak cítia, že toto ľudia chcú, majú mechanizmy, aby zvýšili regionálne zastúpenie, napríklad zipsovo postaviť ľudí z jednotlivých krajov či okresov na kandidátku. Môžu si na tom postaviť kampaň. Posilnenie regionálneho zastúpenia, ak ho

strany cítia ako zásadnú vec, môžu teda riešiť pri zostavovaní kandidátok. Deje sa to hlavne v stranách so silnejšou organizačnou štruktúrou a silnejšími okresnými organizáciami. No paradoxne, takýmto stranám sa vo voľbách darí menej.

Na českom modeli vidíme tú obrovskú nespravodlivosť v tom, ako delenie na regionálne obvody poškodilo menšie strany. Opakovane nastala situácia, keď menšie strany potrebovali dvojnásobok hlasov na získanie mandátu oproti najsilnejšej strane. To považujem v podstate za zneváženie vôle voliča, keď jeho hlas má polovičnú váhu. A to je tiež jeden z možných dopadov regionálneho rozdelenia a menších obvodov. Ja v Česku vidím najmä odstrašujúce príklady, nie inšpiráciu.

Marek Domin

Český volebný systém by som nebral ako inšpiráciu, ale skôr príklad, ktorý by sme nemuseli nasledovať. Mne je sympatická myšlienka druhej komory, na akademickej pôde sa často objavuje. Avšak treba si ujasniť, aké kompetencie by horná komora mala, aby nebola len ozdobou popri dolnej komore. Najväčší prínos by bol v ústavodarnom procese, keďže proces zmeny ústavy na Slovensku je problematický a ústava je menená často a jej zmeny nie sú vždy nevyhnutné. Keď sa bavíme o regionalizácii parlamentu, tak by horná komora pri vhodne nastavenom systéme mohla mať nejaký zmysel. Len opäť, nastavenie právomocí je dôležité, lebo ak by dolná komora mohla vo všetkom prehlasovať hornú, tak je táto potom zbytočná.

Formulácia v českej ústave, že volebný systém musí vychádzať zo zásad pomerného zastúpenia, sa ukázala ako pomerne problematická v praxi, keď český ústavný súd musel riešiť, či český zákon rešpektuje toto pravidlo. Nie je ani jednoznačné, čo zásada pomerného zastúpenia v praxi znamená, keďže ústava to presne nedefinuje. Čiže český príklad nie je ani v tejto oblasti niečo, čo by sme mali nasledovať.

Michal Kaliňák

Nemyslím si, že na Slovensku potrebujeme nové strany, potrebujeme lepšie strany. Združovať sa na základe toho, že niekto funguje v komunálnej politike, nemá byť ideové východisko pre politickú stranu. To by bol začiatok konca samosprávy. Ja v tom nevidím zmysel ani význam. Nemyslím si, že strana *Starostové a nezávislí* bude dominovať v preferenciách a som si takmer istý, že ich najbližšie roky zomelú. ZMOS musí mať medzi sebou a politikou ostnatý drôt a elektrický plot. Je to sociálny partner, a nemá čo robiť v politike. Vo vedení ZMOSu nie je žiadny politik. Nevie si ľudsky predstaviť spájať ZMOS s politikou, bola by to hlúposť a nepochopenie priestoru, ktorý je vytvorený v rámci sociálneho dialógu partnerov.

4. okruh otázok a komentárov a záverečné odporúčanie k úprave volebného systému – prechod z regionálnej do celoslovenskej politiky, kandidátúra nezávislých kandidátov a odborníkov, zastúpenie ľudí s podobným názorom, ako má volič

Michal Kaliňák

Začnem reakciou na video z obce Fekišovce. Nepripadajú vám výstupy z parlamentu ako Fekišovce? Alebo sa mýlim? O Fekišovciach sa nepovedalo to „B“, obecní poslanci neboli pripravení (na zastupiteľstvo). Ľudia si zvolili osoby neprepravené na funkciu, toľko na margo Fekišoviec.

Kritériá na regionálnu osobnosť neexistujú. Buď sa s tým kandidátom stotožním a chcem ho mať v parlamente, alebo nie. Vážil by som slová, či by som volil starostu a primátora zo svojho mesta do parlamentu alebo ho chcem mať doma. Ak si viem vybrať telefón, operátora, dovolenku, tak by som si mal vedieť vybrať aj kandidáta. Tu nejde iba o volebné obvody, zákon o voľbách, tu ide o celý sled udalostí, ktorý musíme reflektovať rovnako ako potrebu decentralizácie. V opačnom prípade budeme mať v parlamente veľmi veľa poslancov, ktorých si vybrala stranická centrála. Ako volič chcem väčší výber a väčšiu politickú konkurenciu. To je to najlepšie, čo sa nám môže stať.

Marek Domin

Zazneli plusy aj mínusy regionálneho zastúpenia. Poslanci NR SR sú chápaní ako reprezentanti občanov Slovenska ako celku, nie ako reprezentanti svojich regiónov. Avšak aj regionálne zastúpenie v parlamente má svoje miesto. Vidím iné nedostatky volebných pravidiel, než je otázka viacerých volebných obvodov. Najskôr by sme si mali stanoviť ciele, ktoré chceme reformou docieľiť. Potom sa môžeme venovať otázke volebných obvodov, ktoré podľa mňa nie sú top prioritou, hoci diskusia o nich je tu už od roku 1998.

Pavol Hardoš

Uvažujem, čo si ľudia predstavujú pod termínom regionálne osobnosti, a mám dojem, že to má byť „človek ako ja, len s väčšou prestížou“. Ale nie som si istý, či volebný systém je schopný niečo také zabezpečiť. Výhodou nášho aktuálneho systému je, že je jednoduchý a, ospravedlňujem sa za výraz, je „blbuvzdorný“. Tým chcem povedať, že kombinovaný volebný systém, ktorý dáva priestor na jedno-mandátové obvody, je veľmi náchylný na zneužitie. Je možné ľahko prekresliť obvody tak, aby vyhovovali strane pri moci a tak, aby poškodili opozíciu.

Toto nie je len teoretický problém. Videli sme to v posledných 12 rokoch v Maďarsku, kde to bol jeden zo spôsobov autokratizácie štátu, ktorý sa už všeobecne nepovažuje za plnohodnotnú demokraciu. Preto by som chcel varovať pred pokusmi vymýšľať „drevené železka“, kde sa snažíme skombinovať veci. Nevymýšľajme systém pre slnečné počasie, vymýšľajme systém pre najhoršie možné počasie a podmienky. Musíme byť veľmi opatrní, ako nastavíme tieto pravidlá, keďže demokraciu máme len jednu. Aby sme neuľahčili situácii niekomu, kto nemá dobré úmysly.

Peter Spáč

Neobľubujem vetu, že pravda je niekde uprostred. Väčšinou to tak nefunguje. V tomto prípade však spravím výnimku a poviem, že my nemusíme debatu hnať do dvoch extrémnych pozícií, že buď tu budú celoslovenskí poslanci alebo nejakí „vybavovači“ z lokálnej úrovne. To sa dá vybalansovať, aby boli obvody primerane veľké a aby tie väzby neboli také pevné. Dá sa zamedziť aj tomu, aby prepadali hlasy. Aj prepád hlasov sa dá riešiť jednoducho. Buď znížime volebnú klauzulu, čím asi zvýšime počet strán v parlamente, alebo dáme ľuďom dva hlasy – prvý hlas pre stranu a druhý potom pre druhú hypotetickú voľbu, ak by sa prvá strana nedostala do parlamentu. Tým sa zníži šanca na prepádnutie hlasu voliča. To sú dve elegantné riešenia.

Jedna poznámka k nezávislým kandidátom. Existovali pokusy umožniť aj nezávislým individuálnym kandidátom kandidovať v pomernom systéme, no strany ich úplne prevalcovali. Nezávislí kandidáti nemajú dostatočný výtlak, silu a financie, ktoré by umožnili konkurovať stranám v kampani. Nezávislí kandidáti nie sú úspešní ani v systémoch s väčšinovým systémom. V priamom súboji so stranami v parlamentných voľbách ťahajú zvyčajne za kratší koniec.

Treba si povedať, aký volebný systém chceme, čo od neho očakávame. Keď sa toto dohodne, napísať volebný systém je otázka niekoľkých minút, to už je jednoduché. Len musí byť jasné, čo tou zmenou chceme dosiahnuť. Nemá zmysel robiť zmenu kvôli zmene. Chceme viac strán v parlamente? Tak znížme klauzulu. Chceme menej strán? Tak ju zvýšme. Chceme ľudí z regiónov? Zaveďme obvody. Chceme zabrániť prepádnutiu hlasov? Spravme ľahkú matematiku. To nie sú zložité veci. To ťažké je – dohodnúť, čo má systém spraviť, samotná realizácia je už potom úplne jednoduchá.